
Otoczenie informacyjne jako element kształtowania społeczeństwa nowego typu. Na przykładzie środowiska akademickiego wybranych uczelni Rzeszowa

Marek Gwóźdź

*Internet z całą pewnością jest nowym „forum”
w znaczeniu nadawanym temu słowu w starożytnym Rzymie (...).
Była to tłumna i chaotyczna przestrzeń, odzwierciedlająca
panującą kulturę, lecz także tworząca kulturę własną.*

Jan Paweł II

Zmiany demokratyczne w Polsce po 1989 roku i towarzyszący im rozwój prywatnej przedsiębiorczości stworzyły warunki do powstawania niepublicznego szkolnictwa wyższego. Okres ten zbiegł się w czasie z intensywnym rozwojem Internetu i wielu nowoczesnych technologii informatycznych. W połowie lat 90. zaczęły powstawać nowoczesne niepubliczne wyższe uczelnie. W społeczeństwie, które od wielu lat przyzwyczajano, że tylko państwowe przedsiębiorstwo jest godne zaufania, istniało duże ryzyko niepowodzenia dla prywatnych inicjatyw. Podczas gdy wydatki budżetowe na państwowe wyższe uczelnie z roku na rok kurczyły się, środki uczelni niepaństwowych w głównej mierze inwestowane były w nowoczesną infrastrukturę informatyczną tworząc specyficzne otoczenie informacyjne. Fakt ten przyczynił się do ogromnego zróżnicowania w cyfrowym wyposażeniu polskich szkół, a technologie informatyczne stały się magnesem przyciągającym studentów do prywatnych uczelni.

Przykładem takiego zróżnicowania są dwie wyższe uczelnie Rzeszowa. Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie jest przedstawicielem nowoczesnych, prężnie rozwijających usługi informatyczne uczelni. Zastosowanie unikatowego w skali kraju (WSliZ jest pierwszą uczelnią, która powszechnie wprowadziła karty chipowe) systemu wewnątrzuczelnianej elektronicznej legitymacji studenckiej, daje studentowi nowe możliwości korzystania z usług informatycznych uczelni. Elektroniczna Legitymacja Studencka (ELS) umożliwia za pośrednictwem kiosków informacyjnych, znajdujących się na terenie uczelni, dostęp do danych na temat planów i toku studiów, ocen z zaliczeń i egzaminów, płatności, osób prowadzących zajęcia, itp. System gwarantuje całkowitą poufność danych o charakterze osobowym. Karta ELS jest również elektronicznym kluczem umożliwiającym wejście do laboratoriów komputerowych i systemu bibliotecznego uczelni.

Całe otoczenie informacyjne uczelni można podzielić na trzy poziomy. Pierwszy obejmuje infrastrukturę informatyczną, drugi aplikacje, trzeci dostępne usługi. Należy zaznaczyć, że oferowane usługi nie są ograniczone tylko do jednego kanału informacyjnego. Na przykład informacje o otrzymanych ocenach można otrzymać przez kioski informacyjne,

www wirtualnej uczelni, system pocztowy, system informacji głosowej lub nawet SMS (rys. 1). W przypadku Uniwersytetu Rzeszowskiego poziom zastosowanych technologii informatycznych w kanałach komunikacyjnych jest niewielki i praktycznie żaden z systemów zastosowanych w Wyższej Szkole Informatyki i Zarządzania nie ma tam swojego odpowiednika. Takie zróżnicowanie stanowi odpowiedni przykład na udowodnienie tezy, iż otoczenie informacyjne jest jednym z elementów w istotny sposób wpływających na poziom stosowanych przez dane społeczności technologii informatycznych.

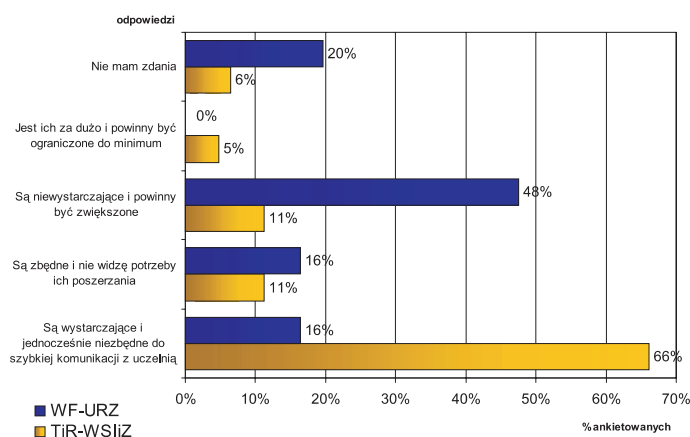
Rys. 1

Otoczenie informacyjne społeczności akademickiej WSiIZ w Rzeszowie

Źródło: opracowanie własne.

Aby udowodnić tak postawioną tezę w połowie maja 2003 roku przeprowadzono badania ankietowe na grupie studentów I roku kierunku Turystyka i Rekreacja Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie oraz studentów I roku kierunku Wychowanie Fizyczne Uniwersytetu Rzeszowskiego trybu dziennego. W badaniach uczestniczyło łącznie 122 studentów. W obu badanych grupach ankietowani stanowili około 50% populacji, a ilość studentów I roku TiR-WSiIZ, jak i I roku WF-URZ była porównywalna. Udział kobiet i mężczyzn był proporcjonalny i wynosił odpowiednio: TiR-WSiIZ (kobiety 60%, mężczyźni 40%), WF-URZ (kobiety 63%, mężczyźni 37%). Także miejsce stałego zamieszkania wśród badanych nie różniło się znacznie, wynosząc dla TiR-WSiIZ (wieś i miasta do 20 tys. – 39%, miasta powyżej 20 tys. – 61%), a dla WF-URZ (wieś i miasta do 20 tys. – 44%, miasta powyżej 20 tys. – 54%). W żadnej z badanych grup przedmioty informatyczne nie stanowiły znaczącego udziału w całości zajęć, a charakter studiów był

daleki od przedmiotów ścisłych. Przedstawiona charakterystyka badanych populacji stanowi podstawę wniosku, iż zmienne te nie miały wpływu na różnice w odpowiedziach ankietowanych grup.

Rys. 2

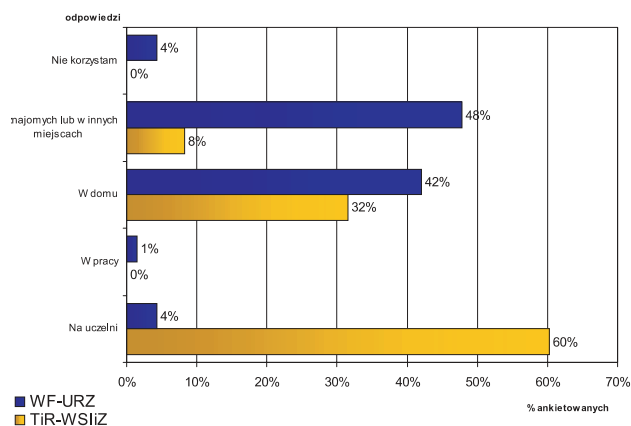
Ocena potrzeby zastosowania technologii informatycznych w komunikowaniu z uczelnią

Źródło: opracowanie własne.

Przy analizie zebranych danych stwierdzono, iż wśród studentów TiR-WSiIZ przeważa opinia (66% ankietowanych), że technologie informatyczne są niezbędne w szybkiej komunikacji z uczelnią. Jednocześnie badani stwierdzili, że poziom tych usług jest odpowiedni. Chęć zwiększenia możliwości informatycznych wyraziło dodatkowo 11% ankietowanych (rys. 2). Takie wyniki świadczą, że badana populacja ma świadomość ogromnych zalet, jakie wynikają z odpowiednio przygotowanego otoczenia informacyjnego uczelni.

Blisko połowa ankietowanych WF-URZ uważa, że komunikacja z uczelnią za pomocą technologii informatycznych jest niewystarczająca i powinna być zwiększona. To wyraźny sygnał dla władz URZ. Niepokojący jest jednak fakt, iż ponad $\frac{1}{3}$ studentów WF-URZ nie ma w tej sprawie zdania bądź nie widzi potrzeby jej stosowania.

Większość studentów TiR-WSiIZ (60%) jako miejsce, w którym najczęściej korzysta z komputera i Internetu wymienia uczelnię, podczas gdy tego samego zdania jest tylko 4% ankietowanych WF-URZ (rys. 3). Niewątpliwie jest to spowodowane ogromną dysproporcją zastosowanych technologii informatycznych na obu uczelniach. Dobrym sygnałem dla władz WSiIZ jest informacja, że nowoczesne wyposażenie uczelni wyraźnie wpływa na korzystanie z komputera i Internetu.

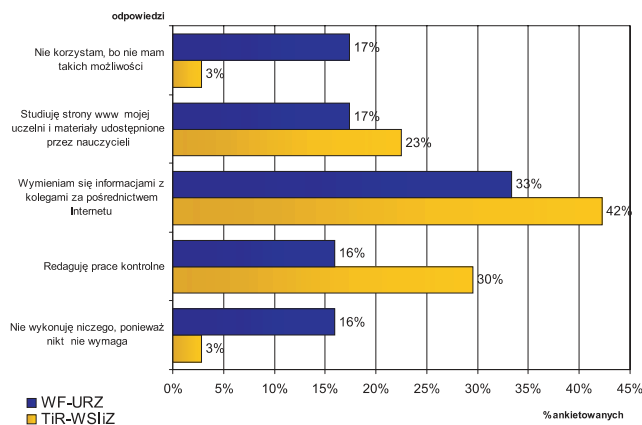

Rys. 3

Gdzie studenci najczęściej korzystają z komputera i Internetu

Źródło: opracowanie własne.

Wśród badanych studentów TiR-WSliZ prawie wszyscy (94%) deklarują wykorzystanie komputera i Internetu w nauce własnej, podczas gdy z tej formy nie korzysta ponad $\frac{1}{3}$ studentów WF-URZ. Największa różnica wśród osób stosujących komputer i Internet występuje w redagowaniu prac kontrolnych. Taką formę deklaruje dwukrotnie więcej studentów TiR-WSliZ niż WF-URZ. Połowa ankietyowanych WF-URZ nie wykorzystujących narzędzi informatycznych (17% ankietyowanych) jako powód zazaczyła brak możliwości (rys. 4).

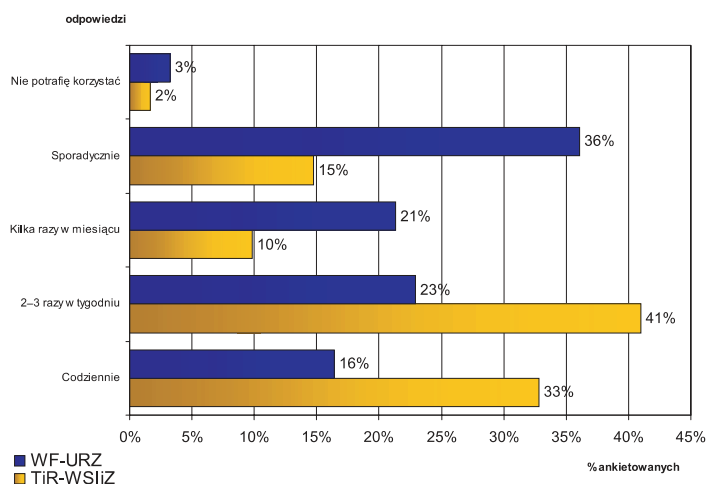

Rys. 4

Sposób, w jaki studenci korzystają z komputera i Internetu w nauce własnej

Źródło: Opracowanie własne.

Brak takich warunków na Uniwersytecie Rzeszowskim powoduje, iż studenci poszukują kontaktu z komputerem w innych miejscach, co niewątpliwie utrudnia poznawanie coraz to nowszych możliwości z dziedziny IT. W związku z tym należy przypuszczać, że, mimo iż w obu grupach prawie wszyscy korzystają z komputera i Internetu, to jednak jakość korzystania z usług, jakie oferują, znacznie się różni. Częstość korzystania z IT to kolejny element, który ma ogromny wpływ na kształtowanie umiejętności i nawyków charakterystycznych dla nowego typu społeczeństwa. Fakt posiadania przez Wyższą Szkołę Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie odpowiedniej infrastruktury wyraźnie sprzyja obcowaniu studentów z komputerem. Prawie $\frac{3}{4}$ ankietowanych TiR-WSiIZ korzysta z komputera i Internetu przynajmniej kilka razy w tygodniu, podczas gdy do takiej częstości przynajmniej się tylko około $\frac{1}{3}$ studentów WF-URZ. Wśród osób korzystających z IT blisko 37% studentów WF-URZ robi to sporadycznie, podczas gdy w grupie TiR-WSiIZ było takich osób tylko około 15% (rys. 5).

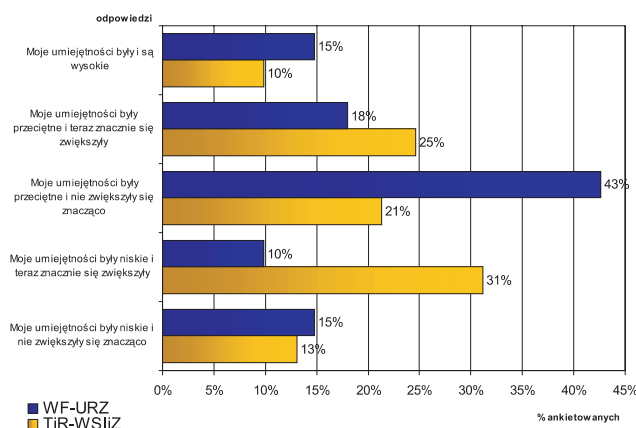
Rys. 5

Częstość korzystania z Internetu

Źródło: opracowanie własne.

Kształtowanie społeczeństwa informacyjnego to m.in. podnoszenie umiejętności posługiwania się nowoczesnymi narzędziami (Daszykowska, 2002). Sam fakt posiadania nowoczesnego wyposażenia nie jest gwarancją osiągnięcia edukacyjnego sukcesu uczelni, ale jedynie podstawą do rozwinięcia swego otoczenia informacyjnego (Haber, 2001). Integracja większości zasobów uczelni w jeden komputerowy system stwarza odpowiednie warunki tworzenia się nawyków korzystania z cyfrowych źródeł. Informacje o planach zajęć, wynikach zaliczeń, itp. w postaci elektronicznej ograniczają konieczność tradycyjnej komunikacji promując nowoczesne formy przekazu. Brak kontaktu z komputerem w tak przygotowanym otoczeniu sprawia, iż członek danej społeczności staje się odizolowany.

wywany od ważnych dla niego informacji (Tadeusiewicz, 2002). Jednocześnie osoby, które na co dzień posługują się siecią podnoszą swoje umiejętności informatyczne. Z czasem poznawanie nowych możliwości jest dla nich naturalną kolejnością korzystania z cyfrowych usług. Wśród ankietowanych grup można zauważyć, że studenci uczelni o wysokim stopniu zastosowanych komputerowych technologii informacyjnych wyraźnie zwiększyli swoje informatyczne umiejętności. Blisko połowa (49%) studentów TiR-WSliZ w ciągu pierwszego roku studiów znacząco zwiększyła swoje komputerowe umiejętności. W przypadku ankietowanych WF-URZ taką aktywność zadeklarowało aż o 21% studentów mniej niż w WSiIZ (rys. 6).

Rys. 6

Jak studenci oceniają swoje umiejętności informatyczne w porównaniu z okresem przed rozpoczęciem studiów

Źródło: opracowanie własne.

Podsumowując tok przeprowadzonej analizy należy stwierdzić, iż studenci uczelni o wysokim standardzie stosowanych narzędzi informatycznych częściej korzystają z Internetu, częściej wykorzystują komputer w nauce własnej, a uczelnia jest dla nich najważniejszym miejscem kontaktu z komputerem i Internetem. Świadomość potrzeby stosowania nowoczesnych narzędzi w nauczaniu w opinii studentów WSiIZ jest większa niż na uczelni, gdzie takich narzędzi jest niewiele.

Postawiona na początku badań teza, że otoczenie informacyjne to jeden z elementów mający istotny wpływ na poziom stosowanych przez dane społeczności technologii informatycznych wydaje się potwierdzać. Należy jednak pamiętać, że nie jest to jedyny element, który wpływa na poziom i szybkość rozwoju społeczeństwa informacyjnego. Dopiero szerokie badania uwzględniające m.in. czynniki ekonomiczne, społeczne, polityczne, itp. mogą w pełni potwierdzić postawioną tezę.

Wobec szybko postępującej cyfryzacji świata, zadaniem wyższej uczelni, oprócz przekazywania wiedzy, wydaje się być obecnie w znacznie większym stopniu powinność

kształtowania człowieka kreatywnego, poszukującego informacji, wskazując mu drogę i źródła wiedzy. Należy pamiętać, że w XXI wieku źródła te w większości przypadków będą cyfrowe.

Bibliografia

- [1] Daszykowska J. 2002: *Nauczyciel w społeczeństwie informacyjnym*, [w:] L.H. Haber (red.): *Polskie doświadczenia w kształtowaniu społeczeństwa informacyjnego. Dylematy cywilizacyjno-kulturowe*, Wydział Nauk Społecznych Stosowanych AGH, Kraków.
- [2] Haber L.H. (red.) 2001: *Mikrospołeczność informacyjna: na przykładzie miasteczka internetowego Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie*, AGH Uczelniane Wydawnictwa naukowo-dydaktyczne, Kraków.
- [3] Tadeusiewicz R. 2002: *Społeczność Internetu*, Akademicka Oficyna Wydawnicza „Exit”, Warszawa.